

Oponentský posudek bakalářské práce

Melodické charakteristiky ukrajinské češtiny

The melodic characteristics of Ukrainian Czech

FÚ FF UK, 2018

autor: Tomash Kalynych

Předkládaná bakalářská práce Tomáše Kaliniče zkoumá vybrané parametry základní hlasivkové frekvence v české řeči ukrajinských mluvčích. Cizinecký akcent a osvojování L2 je problematika, jíž je věnována stále větší pozornost, přesto není zdaleka prozkoumána. Z tohoto důvodu považují vybrané téma za velmi aktuální.

Mluvčí, jež se experimentu zúčastnili, podle údajů uvedených v práci (s. 18) prožili větší část svého života na Ukrajině, ale v době pořizování nahrávek již žili určitou dobu na území České republiky, a češtinu tak užívali jako svůj druhý/další jazyk. Výběr mluvčích s mateřštinou ukrajinštinou je důležitý mimo jiné ze sociolingvistického hlediska, neboť Ukrajinci představují podle údajů Českého statistického úřadu nejpočetnější menšinu v ČR (https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_pocet_cizincu#cr), ale výzkumu jejich řeči byla dosud věnována menší pozornost než například méně početné skupině ruskojazyčných mluvčích.

Práce, jež je psána anglicky, má jasnou a logickou strukturu. Stěžejními kapitolami jsou teoretické pozadí, představení metody, výsledků a závěrečná diskuse. Autor se dobře orientuje v základních pojmech týkajících se melodie řeči a obecnější výklad doplňuje poznatky z češtiny a ukrajinštiny (kap. 2.1). K tomu: Na s. 10 n. je uvedeno, že čeština obsahuje repertoár tří akcentů; příklady uvádějí jen dva z nich. Který je ten třetí?

Z oddílů týkajících se cizineckého přízvuku a výzkumu prozodie v L2 je zřejmé, že autor má přehled o relevantní literatuře včetně novějších publikací a poznatky v nich prezentované dokáže posoudit a porovnat (kap. 2.2 a 2.3). Cíle práce jsou formulované s vědomím toho, že prozodie a její osvojování je komplexní záležitostí, jež je ovlivněna mnoha faktory (kap. 2.4)

Z kapitoly o metodě není úplně zřejmé, jak byly získány nahrávky srovnávací skupiny českých mluvčích (s. 18 a 19). Nahrávky byly získány z nějakého již existujícího korpusu? V tom případě postrádám odkaz. Pokud byly taktéž nahrány autorem, pak by bylo vhodné lépe informace týkající se nahrávání seřadit, aby bylo jednoznačné, o které skupině se hovoří (ukrajinské, české, obou – viz chybné očekávání čtenáře, že se hovoří o obou skupinách – “participants” po odstavci k českým mluvčím na s. 18 dole).

Popis základního zpracování nahrávek pro vlastní extrakci hodnot F0 a přehled sledovaných parametrů je systematický a poučený (kap. 3.3).

Výsledky (kap. 4) jsou prezentovány příkladným způsobem. Základní vhled získá čtenář v prvním odstavci každé podkapitoly, jež nastiňuje, které ukazatele budou analyzovány. Autor postupuje systematicky, základním faktorem pro kategorizaci respondentů do srovnávacích skupin je mateřský jazyk (ukrajinština vs. čeština) a gender (muži vs. ženy). Významnost rozdílů v naměřených údajích autor ověřuje pomocí statistických testů. Textovou část vhodně doprovázejí tabulky s hlavními daty a zejména grafy, vždy v jednotném provedení (s vhodně zvolenými barevnými kombinacemi, jež jsou názorné, ale zároveň neruší). Ilustrační materiál je volen výběrově, adekvátně k výsledkům. O tom, že výsledky nejsou prezentovány jen mechanicky, ale autor se nad nimi zamýšlí, svědčí to, že text není zbytečně přetížen tam, kde byly nalezeny analogické výsledky – např. u ukazatelů středních hodnot je hlavní pozornost

věnována průměru F0 (s. 23–24), zatímco data vztahující se k mediánu (s. 24–25) jsou uvedena také, ale komentována střídměji.

Kromě globálních charakteristik vycházejících z celé nahrávky se autor věnoval také dosti náročné analýze jednotlivých výpovědí, resp. „ideálních nádechových úseků“ (s. 20 n.), viz kap. 4.4. Čtenář je bohužel ochuzen o systematicky podanou informaci, ke kterým částem textu se jednotlivé úseky vztahují, kde autor určil hranice. Uvedení textového znění vybraných výpovědí/úseků při interpretaci výsledků není dostatečné.

Za přínosné považuji zařazení dotazníku, pomocí něhož autor u jednotlivých ukrajinských respondentů zjišťoval např. míru a typ kontaktu respondentů s češtinou (s. 19). U údajů vyplývajících z dotazníků a hodnot získaných měření ověřoval míru korelace. Jako poněkud diskutabilní se jeví zařazení výpovědi ve smyslu „K Čechům mám pozitivní postoj.“ v takto krátkém, spíše jednodušším dotazníku, jež neumožňoval ověřit pravdivost odpovědí jednotlivých respondentů. Co o tom soudí autor? Nemohla převaha kladných odpovědí pramenit např. z určité obavy respondentů při uvedení nerozhodných/nesouhlasných odpovědí?

Předkládaný text obecně vykazuje vlastnosti odborného textu. Na některé pozitivní, ale i negativní příklady upozorňuji zvláště:

- Autor respektuje anonymitu mluvčích (kódování).
- Tabulky a grafy jsou sdělné sami o sobě, obsahují odpovídající legendu. Výjimkou je nečíslovaná tabulka v příloze A, s. 54, u níž si zkratku LOR musí čtenář dohledat v úvodním přehledu zkratk – není rozepsána ani v textu nad tabulkou.
- Číslování tabulek a grafů je poněkud netradiční, číslování je nikoli průběžně v rámci celé práce, ale v rámci kapitoly. Z toho plyne mimo jiné poněkud úsměvné číslování grafů 7.1, 7.2 atd. v Příloze C.
- Abstrakt působí poněkud neuspořádaně a zkratkovitě („kromě jazyka byly zkoumány...“). Při větší péči by patrně byly v české variantě zachyceny chyby v pravopise (shoda přísudku s podmínkem) a větné interpunkci.
- Interpunkce se týká ještě jedna poznámka: opakujícím se nedostatkem, se kterým se v textech setkáváme (předkládanou práci nevyjímaje), je opomenutí, že titul Ph.D. za jménem je považován za přístavek, a tudíž by měl být uprostřed věty oddělen čárkami z obou stran (viz Poděkování).
- Z klíčových slov neplyne, že analýze byla podrobena čeština „ukrajinských“ mluvčích, dále postrádám např. sousloví „čeština jako cizí jazyk“.
- V seznamu zkratk (s. 7) je drobná nedůslednost (u CZ-F – speakers vs. (s)) a interpretace zkratky ST/s jako semitones per „millisecond“.
- Z formálních náležitostí ještě upozorňuji na nejednotný způsob užívání malých/velkých písmen v titulech anglicky psaných publikací v závěrečném seznamu.

Autor Tomáš Kalinič prokázal při zpracování své bakalářské práce patřičnou odbornou erudici, systematickostí a v dobrém slova smyslu fonetické řemeslo. Případné nedostatky jsou spíše marginálního charakteru, snadno napravitelné a nijak nesnižující úroveň práce.

Práci doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení *výborně*.